

Ковијанић Драгутин

Гусле

На гусларској вечери, гусле се слушају; у њиховим звуцима и песмама гуслара, слушаоци уживају; о гуслама и њиховој улози у неговању традиције, људи причају.

Гусле подстичу и коче; мамузају и уздом притежу; стражаре и усмеравају – вазда у бдењу над савешћу људи истицањем примера које памте. А да дуго панте, то показују векови који су искристалисане примере за памћење гнездили у гуслама, да их оне преносе људима, надимајући им груди људскошћу и витештвом; не прескачући ни примере грозде, од којих су издајства најцрњи примери – да се од њих чувају; јер се траг таквих “по прсту казује”. – и ако различити, овим примерима гусле су челичиле људе негујући им витештво И људскост; а тиме потврђивале и оправдавале своју историјску улогу, - обезбеђујући себи трајност и непролатност, а људима – сигуран ослонац и потстрех, који их јача и чини људима.

Без гусала, бледи су и сунчани зраци; од гусала и најцрња тама бежи. Наказне тмуше, пред њима вазда устукну.

Оно што чини Србе Србима је збир вредности људскости и духовности, витештва и милосрђа. Где се Срби по овим вредностима налазе и допиру – тамо и вредност Српства потврђују. Ове се вредности Српства најгласовитије преносе уз звуке српских гусала, пред којима су нечујни и звуци Јерихонских труба.

У овом братском сабору окупиле су нас гусле и епске песме, које потврђују вредност мисли: “Без муке се пјесма не испоја!” Да! – да није било мука и витешких мученика, лучоноша и заточника слободе - не би било ни песама о њиховом мучеништву, витештву, слави и бесмртности. Муке су извор песама намењених гуслама. Муке су витезовима исковале сабље, а сабље су у њиховим рукама, својом бриткошћу исписивале песме за гусле – “поколењу за пјесму створеном!”

Коме гусле саплету венац славе – тај је славом овенчан и у вечност уписан; јер човеково трајање не одрађује дужина овоземаљског живота, већ његова вредност; а ту вредност исказује му животно дело, коју људи сабирају и хране у својим мислима да им светлосним лучама разгони помрчину и осветљава пут.

Човек је Божјом промисли створен за вечност, чији смер одређује сам човек својом слободом, дарованом милошћу Божјом. Многи, злоупотребом те слободе, и док у овоземаљском животу трају – стидним животом су у вечном гробу; а другима је и частан гроб – вечни живот. За њих истина збори: “ти гробови нису раке, већ колевке нових снага. – О животима и једних и других, гусле јасно зборе, поштујући жеље предака, обликоване Његошевим аманетом да над једнима “грме хулом страховитом”, а да друге, пред очима Српства, постављају у “пламтеће врсте.” – То је Његошев аманетни захтев упућен свом учитељу Сими Милутиновићу – Сарајлији; а уједно, то је задатак, а тиме и обавеза, свих гуслара, надахнутих Божјом промисли, “да поставе у пламтеће врсте пред очима Српства И Славјанства; Обилића, Ђорђа и Душана и још којег српскога хероја”; али и да “прогрме хулом страховитом на Вујицу, Вука, Вукашина, Богомрске спрства отпаднике – злоћа њина мрачи име Срба – Тартар им је наказа малена”; јер се кроз предачке поуке и генерацијско наслеђе свести и памћења негују врлине и прети анатемом пороцима.

Примери издајства које гусле помињу, одвраћају од таквог чина – гађењем; и усмеравају људе на супротно. Ништа више хероја није створио привлачни пример

Обилића, него што их је створило гађење на Бранковића; гађење које прети проклетством изродима и њиховом колону.

У Светом Писму, у Старом Завету, у причама Соломона, сина Давидова, у првом Прологу: Препорука мудрости – Заштита од лошег друштва, јасно је речено: “Којих су путеви криви, и сами су опаки на стазама својим. (2,15). Ова мудрост налаже опрез И ублажава страх надањем, да они у свом бунилу И бесу, за собом не повуку И друге у беспуће И понор; јер су векови на овој планети потврђивали истину да “слогом расту И мале ствари, а неслогом И највеће пропадају.” Ко окреће леђа овој историјској истини – осуђен је на пропаст. Ову су истину Срби кроз векове добро осетили, И као судбину – испаштали; но ипак, верујући да и ако су закривили да се измуче, на нијесу да се истраже, упућујући молбу Господу: “јер ако се листом истражимо, ко ће Ти се за гријех кајати које паде на српско кољено? Ко ли ће Ти уживат милости, кад се једном на Србе смилујеш?”

Ово је гусларско вече, вече гусларског друштва “Никола Тесла”. Због часног имена овог српског гусларског друштва, призивам у помоћ Николу Теслу, парафразирајући његове речи, са мојом молбом вама да према оскудности мојих речи у овој беседи, не закључујете о оскудности моје љубави према вама, гуслама И њиховој улози; поткрепљен надом на непролазно трајање гусала, на које подстиче Његошев стих: “Бе се гусле у кућу не чују – ту је мртва и кућа и људи!”